

Ruumiloome ekspertrühma moodustamise ettepanek

3. juuli 2017

1. Sissejuhatus

Ettepaneku kohaselt käivitatakse ekspertrühma tegevus 2017. a juulist kestvusega 12 kuud. Vastavalt Euroopa Liidu struktuurivahendite 2014–2020 haldusvõimekuse poliitikakujundamise kvaliteedi arendamise meetme tingimustele on ekspertrühma rahastamise otsuseks vajalik kantslerite nõupidamise heakskiit. Ministeriumideülese ruumiloome ekspertrühma loomist toetati ka 28.02.2017.a valitsuskabineti nõupidamisel.

Ruumiloome ekspertrühma loomise vajadus tuleneb Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi punktist 5.6, mis näeb ette üleriigilise ruumilise planeerimise kompetentsi koondamiseks ministeriumideülese ekspertkogu loomise koostöös Eesti Arhitektide Liiduga.

2. Ekspertrühma ülesanded ja kavandatavad tulemused

Ekspertrühma töö eesmärgiks on riigi ruumilise arengu suunamise toimetehhanismide ning ehitatud keskkonna kujundamist ja elukeskkonna toimimist mõjutavate otsuste ja otsustusprotsesside kaardistamine ja analüüsimine ning ruumilise arengu parendamiseks vajalike poliitikaettepanekute väljatöötamine.

Vastavalt valitsuskabineti nõupidamisel heakskiidetud memorandumile on ekspertrühma töö eesmärgid:

- 1) riigi arhitektuuri-, kinnisvara-, maa-, maastiku- ja muinsuskaitsepoliitika ning valdkondlike ruumiotsuste sidususe ning tasakaalustatuse parandamine lähtuvalt riigi tervikliku ruumilise arengu vajadustest;
- 2) välisvahendite, riiklike investeeringute ja toetusmeetmete kasutamise kavandamine selliselt, et elluviidavad projektid on valdkondade ülese ruumilise arengu põhimõtetega paremini kooskõlas ning tõstavad ruumilise keskkonna ja elukeskkonna kvaliteeti;
- 3) tõsta ruumipädevust.

Ruumiloome¹ ekspertrühma ettepanekuid kasutatakse riigi ruumilise arengu põhimõtete ühtlustamisel ja põhimõtete rakendamise korralduse parendamisel. Läbiviidavate analüüside tulemustele ja ekspertarvamustele tuginedes esitatakse ettepanekud ruumiotsuseid parendavate sekkumiste kavandamiseks ja ellukutsumiseks, sh selgitatakse töö käigus vajadus õigusaktide ja strateegiliste dokumentide täiendamiseks või uute kavandamiseks. Samuti tehakse ettepanekud ruumilise planeerimise, arhitektuuri ja ehitusalase teadlikkuse ja pädevuse tõstmiseks. Muuhulgas kaalutakse ekspertrühma töö käigus alaliselt tegutseva üleriigilise ruumiloome küsimustega tegeleva kompetentsikeskuse vajalikkust.

Tegevuste kavandamisel kasutatakse teiste riikide arhitektuuripoliitikate elluviimise kogemust ning analüüsitakse nendes riikides ruumilisele keskkonnale seatud eesmärgid. Oma tegevuse

---

¹ Ruumiloome hõlmab ehitatud keskkonna ruumilist arengut mõjutavate otsuste kujundamist ja elluviimist. Ruumiloome on seega kompleksne pidev protsess, mis sünnib erinevate sektorite ja väga paljude osapoolte valdkondade üleses koosmõjus.

tulemuste põhjal koostab ekspertrühm ruumilise arengu parendamiseks vajalike ettepanekutega koondraporti.

Ekspertühma tegevuse sihtühm on laiapõhjaline ning hõlmab erinevate valdkondade poliitikakujundajaid (sh valitsusvälised huvirühmad ja eksperdid) ning ekspertrühma ettepanekute rakendamise osapooli:

- Ministeeriumid
- Erinevad riigiasutused
- Kohalikud omavalitsused
- Valdkonna eksperdid
- Ülikoolid ja ettevõtted
- Eesti avalikkus

3. Hetkeolukord ja ekspertrühma loomise vajalikkus

Riik peab tagama eesti rahvuse, keele ja kultuuri kestmise läbi aegade. Riigi ruum kannab riigi kultuuri, mistõttu on vaja vastutustundlikku suhtumist ruumi mõjutavatesse otsustesse. Eesmärgiks on Eesti ehitatud keskkonna kvaliteedi parandamine ja väärtuste hoidmine selliselt, et suudaksime paremini konkureerida elu- ja töökohtade asukohana, samuti turismi sihtkohana Euroopa riikidega ja linnadega, eelkõige meie lähiregioonis. Elukeskkonna senisest teadlikum ja läbimõeldum arendamine, mitte täiendav reguleerimine, aitab tõsta Eestis elukvaliteeti ja suurendada elanike heaolu.

Riigi ruumilise arengu ja elukeskkonna kavandamise eest vastutavad mitmed erinevad asutused: ruumiline planeerimine ja riigivara otsused – Rahandusministeerium; (loodus)keskkond – Keskkonnaministeerium; ehitustegevus – Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium; arhitektuur ja kultuuripärand – Kultuuriministeerium; regionaalsel tasandil maakondade arengu kavandamine ja ruumiline planeerimine – seni maavalitsused; riigile kuuluva maa planeerimine – Maa-amet. Ehitiste ja rajatiste kavandamise eest vastutavad tellijatena erinevad riigi ja kohaliku omavalitsuse üksused, sh Maanteeamet ja Riigi Kinnisvara AS. Valdkondlike ruumi mõjutavate tegevustega valitsusasutuste ja riigi äriühingute ring on veel laiem. Kohalikul tasandil vastutavad elukeskkonna kvaliteedi eest kohalikud omavalitsused.

Tänases praktikas ei ole ehitatud keskkonna kujunemise protsess kavandamisest kasutamiseni terviklik, selle osalised lähtuvad kitsalt erinevatest eesmärkidest ja väärtushinnangutest, mis tõttu on oluliselt takistatud üldiste riiklike eesmärkide elluviimine. Riiklikul tasandil puudub terviklik, valdkondade ülene vaade elukeskkonna kavandamisele. Elukeskkonna ruumilist arengut puudutavate otsuste killustatuse ja ühiste eesmärkide puudumise probleemile on juba kümnekond aastat viidanud nii õiguskantslerid, erialaliidud kui ka erinevad ministeeriumid.

Puudulik on valitsusasutuste koostöö kesketes ruumilist arengut suunavates dokumentides sõnastatud eesmärkide saavutamisel, sh üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ ning maakonnaplaneeringute elluviimisel. Valitsusasutuste arengusuunad lähtuvad üldjuhul kitsalt valdkondlike regulatsioonidega seatud arenguhuvidest ega võta arvesse ruumilise arengu laiaulatuslikumat eesmärki. Valdkondlike ruumi puudutavate otsuste puhul ei vaadata sageli valdkonnaüleseid ja ruumilisi mõjusid, sest puudub vastav ülesanne ja kompetents. On kujunenud eksiarvamus, et ruumilist keskkonda suunavad otsused kuuluvad ainult ehitamise- või planeerimise valdkonda ning need küsimused on lahendatud või lahendatavad vastavaid

valdkondi reguleerivate seadustega. Suur osa ehitatud keskkonda oluliselt mõjutavatest otsusest tehakse tegelikult väljas pool planeerimisseaduse ja ehitusseadustiku reguleerimisala. Ühiste eesmärkide seadmine, parem koostöö osaliste vahel ja ruumiotsuste omavaheline kooskõla ning see, et otsuste kaalumisel võetakse arvesse nende mõju ehitatud keskkonna ruumilise arengule, on seotud muuhulgas järgmiste aktuaalsete teemadega: riigimajade kavandamine, kohalike omavalitsuste elamufondi arendamise toetamine, koolivõrgu korrastamine, taristuprojektid ja EL struktuurifondide vahenditest elluviidavad teedehituse projektid, ehitismälestiste korrastamine, riigi, riigiettevõtete ja omavalitsuste maatehingud, haldusreformi kontekstis maavalitsuste kaotamine ja seeläbi maakonna tasandi ruumilise planeerimise reformimine jm. Tähelepanu vajab ka valdkondlik haridussüsteem, sh õppekavade arendamine, samuti valdkondliku teadustegevuse tugevam sidumine langetatavate otsustega.

4. Ekspertühma koosseis ja töökorraldus

Ekspertühma tööd koordineerib Riigikantselei koostöös Kultuuriministeeriumiga.

Ülesannete täitmiseks on ekspertühmal õigus:

- 1) saada riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustelt tööks vajalikke dokumente ja andmeid;
- 2) moodustada konkreetsete teemavaldkondade läbitöötamiseks alatöörühmi;
- 3) kaasata oma töösse eksperte ja teiste organisatsioonide esindajaid;
- 4) tellida uuringuid ja analüüse;
- 5) teavitada avalikkust ja algatada ruumiteemalisi diskussioone.

Sihiks on jõuda 2018. aasta esimese poole lõpuks avalikult konsulteeritud ja kooskõlastatud ettepanekuteni riigi ruumipoliitika osas ning esitada need kantslerite koosolekule aruteluks. Ettepanekute elluviimine toimub tavapärase eelnõude menetlemise korra järgi vastavalt vastutava ministeeriumi eestvedamisel, kelle haldusalasse eelnõu kuulub. Lisaks seadusemuudatustele võib ekspertühm teha muid sekkumise ettepanekuid ja nende elluviimise eest vastutab ministeerium, kelle valitsemisalas ettepanek tehakse.

Ekspertühma koosseisu kaasatakse järgnevad riigiasutused ja muud olulisemad osapooled:

- 1) Kultuuriministeerium (2 esindajat)
- 2) Rahandusministeerium (2 esindajat)
- 3) Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (2 esindajat)
- 4) Keskkonnaministeerium
- 5) Haridus- ja Teadusministeerium
- 6) Eesti Arhitektide Liit (3 esindajat)
- 7) Eesti Planeerijate Ühing
- 8) Eesti Maastikuarhitektide Liit
- 9) Eesti Sisearhitektide Liit
- 10) Eesti Kunstiakadeemia
- 11) Tartu Ülikool
- 12) Eesti Linnade Liit/Eesti Maaomavalitsuste Liit

Vastavalt teemade tõstatumisele kaasatakse ekspertühma aruteludesse laiem ring osalisi järgmistest asutustest ja liitudest (nimekiri ei ole lõplik):

- 1) Sotsiaalministeerium (ligipääsetavus, rahvatervis)
- 2) Kaitseministeerium (riigikaitse objektide planeerimine ja maakasutus)
- 3) Maaeluministeerium (maakasutus)

- 4) Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium (teede ja raudteede planeerimine ja ehitus)
- 5) Linnalabor
- 6) Eesti Arhitektuurikeskus
- 7) Disainerite Liit
- 8) Tallinna Tehnikaülikool
- 9) Tallinna Ülikool
- 10) Õiguskantsler

5. Ekspertühma juhtimine

Ekspertühma kokkukutsumise ja töö juhtimise eest vastutab juht, kelle ülesanded on järgmised:

1. valmistada ette ekspertühma lõplik lähteülesanne koostöös Riigikantselei ja asjaomaste ministeeriumidega, sh täpsustada ekspertühma ülesandeid, ajakava ja eelarvet;
2. ekspertühma detailse tegevuskava ja eelarve koostamine kuu jooksul pärast ekspertühma loomist ning selle elluviimise koordineerimine.
3. ekspertühma töö juhtimine, sh nii ekspertühma kui ka vajadusel moodustatavate alatöörühmade töö suunamine ja kavandamine, ekspertühma liikmete arvamuste koondamine kuni lõplike poliitikasoovituste koostamiseni ekspertühma töö lõpuks;
4. ekspertühma poolt tellitavate uuringu(te) ja muude vajalike teenuste tellimiste lähteülesannete koostamine koostöös Riigikantseleiga, uuringute järelduste ekspertühma liikmeteni viimine ning tagasiside vahendamine uuringu läbiviija ja ekspertühma vahel;
5. ekspertühma koosolekutel ja avalikel aruteludel diskussiooni eestvedamine, ekspertühma töö tulemuste tutvustamine ning vajadusel ekspertühma otsustamiseks lisatettepanekute esitamine;
6. esitatavate poliitikaettepanekute kooskõlastamine ning läbirääkimine vastutavate valdkondade asekanterite, kanterite ja vajadusel ministritega;
7. ekspertühma töö tulemusi koondava lõppraporti koostamine